

Wszystkie drogi prowadzą do... Masłomęcza. Kosmpolityzm i unikalność społeczności gockiej Kotliny Hrubieszowskiej u schyłku okresu rzymskiego w świetle wysokorozdzielczych badań interdyscyplinarnych.

Kotlina Hrubieszowska, mezoregion geograficzny na samym wschodzie Polski, przy granicy z Ukrainą, wyróżnia się wyjątkowo bogatym zespołem stanowisk archeologicznych z okresu rzymskiego, związanych z kulturą wielbarską; zwłaszcza z Gotami. Grupa Gotów zamieszkująca wschodnią część Kotliny Hrubieszowskiej w okresie od końca II do końca IV wieku została nazwana "grupą masłomęcką" od nazwy wsi, w której odkryto prawdopodobnie najbardziej znaczące dla rozpoznania tej kultury stanowiska. Bogactwo wiedzy o tej społeczności - wynik kilkudziesięciu lat intensywnych badań archeologicznych prowadzonych na tym terenie - ujawniło jej kulturowe, a także, jak się wydaje, etniczne bogactwo i różnorodność. Nawet pomimo dość ograniczonego rozpoznania osadnictwa grupy, dokładnie przebadane i opisane cmentarzyska grupy masłomęckiej odmalowały prawdziwie kalejdoskopowy obraz tej złożonej społeczności.

Rytuály pogrzebowe grupy masłomęckiej obejmują zarówno kremację, jak i inhumację, przy czym oba obrządku przybierają bardzo różnorodne formy. Miejsca pochówku to zarówno duże cmentarzyska liczące kilkaset pochówków, rozmieszczonych według ścisłych reguł i wzbogaconych o kamienne kręgi i inne konstrukcje, których znaczenie z pewnością wykraczało poza praktyki pogrzebowe, jak i małe cmentarzyska, czy izolowane kurhany. Wyposażenie i praktyki grobowe rozciągają się od typowo gockich, poprzez sarmackie, bałtyckie, aż po mieszkankę różnorodnych wpływów kulturowych, jak również takie, których analogii próżno szukać gdzie indziej. Pochowane szczątki były często rozczłonkowane, ekshumowane i przenoszone między grobami i/lub całkowicie usuwane z cmentarza. Różnorodność ta zrodziła ogrom pytań badawczych dotyczących grupy masłomęckiej. Choć na wiele z nich udało się odpowiedzieć dzięki monumentalnemu wysiłkowi archeologów, antropologów i historyków, wiele, zwłaszcza tych przekraczających możliwości wymienionych dyscyplin, wciąż pozostaje nierozwiązanych.

Niniejszy projekt ma na celu rozwiązanie niektórych z nich poprzez zastosowanie najnowszych osiągnięć biologii molekularnej, w szczególności w dziedzinie antycznej genomiki, która skupia się na pozyskiwaniu informacji genetycznej z materiału organicznego sprzed wieków czy tysiącleci. Przy dobrym stanie zachowania DNA w materiale, jaki według naszych badań pilotażowych prezentują szczątki szkieletowe z grupy masłomęckiej, metody antycznej genomiki umożliwiają określenie cech biologicznych i relacji między badanymi osobnikami na wielu płaszczyznach. Oczekujemy, że planowana, możliwie wyczerpująca, ekstrakcja i analiza DNA z materiałów szkieletowych związanych z grupą masłomęcką pozwoli na wgląd m.in. w:

- Odległość genetyczną grupy masłomęckiej od innych równoczesnych, wcześniejszych i następujących po niej populacji z regionu oraz stopień ciągłości populacyjnej do czasów współczesnych.
- Identyfikację najbardziej prawdopodobnej populacji, z której Goci wyruszyli do Europy Środkowej i dalej.
- Reguły dyktujące układ pochówków w obrębie cmentarzysk, w tym pokrewieństwo między pochowanymi osobami a także rozczłonkowanymi fragmentami szkieletów znajduwanymi w wielu grobach, rozmieszczenie w zależności od płci (nawet w przypadku szczątków morfologicznie niediagnostycznych, jak niemowlęta), lokalnego/obcego pochodzenia itp. w obrębie i pomiędzy cmentarzyskami oraz typ pochówku.
- Czy osoby pochowane z wyposażeniem grobowym lub według praktyk pogrzebowych typowych dla innych kultur (np. pochówki kobiet zidentyfikowane jako sarmackie) lub ogólnie nietypowych (np. ułożone na brzuchu) były miejscowymi, którzy przyjęli zewnętrzne zwyczaje lub którzy z jakichś powodów zostali inaczej potraktowani przez społeczność, czy też były to osoby przybyłe z grup zewnętrznych geograficznie i/lub kulturowo.
- Poziom powiązań i przepływu osób pomiędzy poszczególnymi społecznościami w obrębie grupy masłomęckiej, które korzystały z odrębnych miejsc pochówku.
- Rekonstrukcja drzew genealogicznych przynajmniej części osobników, gdyż dzięki analizie dużej liczby osobników spodziewamy się zidentyfikować wśród nich przypadki związków rodzinnych.

Nasz projekt bez wątpienia wzbogaci wiedzę i zrozumienie grupy masłomęckiej i Gotów w ogóle, ale także dostarczy rzadkiego szczegółowego wglądu w sposób funkcjonowania i organizacji, przynajmniej jakiejś części, starożytnych społeczeństw spoza bogato udokumentowanego śródziemnomorskiego kręgu kulturowego.